

Posudek vedoucího na bakalářskou práci ČESKÉ EUGENICKÉ HNUTÍ VE SVĚTOVÉM KONTEXTU A S OHLEDEM NA DÍLO BOHUMILA SEKLY Petra Tomana

Vypracoval Marco Stella

Bakalářská práce Petra Tomana ČESKÉ EUGENICKÉ HNUTÍ VE SVĚTOVÉM KONTEXTU A S OHLEDEM NA DÍLO BOHUMILA SEKLY (v rozsahu kolem 120 normostran textu) považuji za jednu z nejlepších, které jsem měl možnost vést a mám jí za zajímavý přínos k doposud nepříliš zpracované kapitole dějin eugeniky v českých zemích. Petr Toman k tomuto komplikovanému a podnes ožahavému tématu přistoupil s nadšením a notnou dávkou samostatnosti. Samotná práce, která vznikala poměrně dlouho (vzhledem ke svědomitosti autorka), je dle mého názoru smysluplně rozčleněna – autor se nejprve zabývá vznikem a dějinami eugenického hnutí ve světě (v tomto rámci nutně zredukovaným na nutné minimum), posléze přechází k dějinám českého eugenického hnutí a konečně v třetí části na příkladu konkrétní eugenické teorie (zakladatele české lékařské genetiky prof. Bohumila Sekly) poměrně plasticky vykresluje pozici a mezinárodní zasazení českého eugenického hnutí.

Slovo „eugenika“ platí podnes za jakéhosi strašáka a jak brskně shrnuje Mark Adams (1990), panují o ní 4 zásadní a stále tradované omyly: 1. eugenika byla jednotným a soudržným hnutím v zásadě anglo-amerického ražení, sdílejícím společné cíle a přesvědčení, 2. eugenika byla spojena výhradně s mendelovskou genetikou, 3. eugenika byla pseudověda (v tom smyslu, že byla vědeckou většinou zavrhována a), 4. eugenika byla úzce propojena s „krajní pravici“ a nacistickým hnutím. Ač se vyvracení těchto nepravd stalo mezi historiky takřka sportem (viz např. Turda, Weindling eds. 2007), v českém prostředí, vyjma skvělých prací Jana Janka a Michala Šimůnka, takřka postrádáme kvalitní sekundární literaturu nejen k dějinám eugeniky nejen v českých zemích, ale i ve světě. I v tomto ohledu je třeba ocenit Tomanův výběr literatury a pokud mohu posoudit i hloubku, do jaké byl schopen (podotýkám, na bakalářském stupni) do takto komplikované tematiky nahlédnout. Zmíněné Adamsovy mýty o eugenice se mu v jeho práci na českém materiálu (pečlivě pracoval i s primárními zdroji) daří vyvracet. Práce však má i jisté nedostatky, které nemohu nezmínit.

Nemám výhrad k formální stránce textu, pokud tedy pomínu zřídka se vyskytující překlepy (viz hned v úvodu – „vypadlo“ místo „vypadalo“), nejednotnost v psaní malých a velkých písmen atp. Co bych však vytkl, je příliš stručný úvod, který může znesnadňovat čtení textu v tom ohledu, že čtenář, který se nerad zabývá poznámkami pod čarou, může po jistou část textu váhat, o co vlastně jde – vše se zcela vyjasní ve výborně napsaném závěru, nicméně skutečnost, že práce velmi konsekventně vyvrací na shromážděném materiálu výše zmíněné mýty o eugenice, může čtenáři poměrně snadno ujít a nedá tak zcela vyniknout kvalitám práce – jde totiž o její hlavní cíl. Poměrně spoře autor svou práci vymezuje časově. Ač práce vznikala velmi pozvolna a s pečlivostí autorovi vlastní, úvod byl plodem horečnaté snahy práci dokončit v termínu. A v jistých ohledech tato drobná nedbalost lehce snižuje celkový dojem z práce. Asi tak, jako když zarámujeme hezký obraz do narychlo stlučeného rámu z neopracovaných prkýnek. Účel plní, ale celkový dojem z obrazu

nevylepšuje. Nicméně samotné zpracování práce je velmi kvalitní a zvláště bych pak chtěl vyzdvihnout pasáže o Bohumilu Seklovi, které skýtají velmi výstižný obraz zasazení eugeniky nejen do dějin biologických teorií (především teorií dědičnosti), ale i dějin politických a také kulturních.

Jsem především rád, že Petr Toman přistoupil k této podnes emocemi nabitě tématice věcně (až na několik drobných „jedovatě“ znějících poznámek v textu, které možná ani tak nejsou myšleny) a především bez předsudků. Odsouvat problematiku (jen zdánlivě) zapadlou a časově vzdálenou jako je eugenické hnutí stranou či ji nahlížet prostřednictvím různých klišé by bylo i s ohledem na současnou vzrůstající sociální roli medicíny a postupné odtabuizování diskuze o některých tématech souvisejících se samotným vznikem a celosvětovým rozmachem eugeniky velmi krátkozraké. Nemám na mysli hledání nějakých více či méně přílehlých paralel dneška začátku minulého století. Řeč nemůže být ani o pseudovědeckosti eugeniky – problém s biologicko-medicínsko-sociálně-manipulativními teoriemi vztažených směrem k člověku je vždy etické povahy (tedy ne zda jsme toho *schopni*, ale zda je *třeba* či *vhodné* o to či ono *usilovat*) a i charakter otázek, které takové snahy nastolují, zůstává poměrně konstantní. Jistě by každou část předložené práce bylo možné i v tomto ohledu rozvinout a vznikl by tak mnohem ucelenější celek. Nicméně pro bakalářský stupeň považuji kvalitu zpracování za více než dostačující, jak s ohledem na naplnění cílů a kvalitou zpracování, tak vzhledem k množství využitých primárních a sekundárních zdrojů. Práci tedy i přes nedostatky v úvodní pasáži hodnotím jako **výbornou**.